

Radkin Honzák

**Babička
potrkala dědečka
aneb Co tomu říkáte, doktore?**

Radkin Honzák

**Babička
potrkala
dědečka**

aneb

Co tomu říkáte, doktore?

Galén

Poznámka redakce:

Pokud není uvedeno jinak, byly texty uveřejněny na blogu Radkina Honzáka (blog.aktualne.cz/blogy/radkin-honzak.php).

Všechna práva vyhrazena.

Tato publikace ani žádná její část nesmí být reprodukována, uchovávána v rešeršním systému nebo přenášena jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického či jiného záznamu) bez písemného souhlasu nakladatelství.

© Radkin Honzák, 2020

Illustrations © Miroslav Barták, 2020

© Galén, 2020

ISBN 978-80-7492-479-8 (PDF)

ISBN 978-80-7492-480-4 (PDF pro čtečky)

Kde se nacházíme po stu letech, z nichž téměř padesát bylo svobodných

Narodil jsem se v Praze, vyrostl jsem v Praze, promoval jsem v Praze, pracoval jsem v Praze, zestárnul jsem zde a současně s tím se mi přihodilo, že jsem postupně žil v šesti různých státních útvarech, které se mezi sebou zatraceně lišily. A také mě napadá, že jsem zde žil pokaždé s jinými spoluobčany.

Jsem psychiatr a jednou částí mé profese je práce s lidmi v terapeutické skupině. V té se účastníci často a rychle mění, nestačíme si na sebe zvyknout natolik, abychom se mohli věnovat vztahům, a tak probíráme jen různá témata. Jedním z nich je, kam by se lidi ze skupiny rádi podívali do minulosti. Vede doba Karla IV. a první republika (bez ohledu na to, co šlo včera v TV). To, co přitahuje, je patrně étos těchto období. Já bych se naopak rád šel podívat, nakolik se druhá republika podobala dnešku, kdy podle mých znalostí skončil čas toho, „co se má dělat“, a lůza začala předvádět, „co všechno se může dělat“.

Muži z generace mých otců byli před osmdesáti roky ochotni za svou zem a za svůj stát položit život. Zajímalo by mě, kolik stejně ochotných by se našlo dnes.

Demokracie není panováním, nýbrž prací k zabezpečení spravedlnosti. A spravedlnost je matematika humanity. To řekl ve svém prvním projevu k svobodnému národu jeho první prezident. Na jeho slova můžeme s pocitem frustrace jen vzpomínat, protože

surrealistické panování, které předvádí poslední prezident, nemá s Masarykovou myšlenkou nic společného.

Když vyhodnotím měnící se společnost, v níž mi bylo práno pobývat a sdílet společný osud, musím radostně konstatovat, že v ní nikdy nechyběla kategorie fízlů a udavačů. Atentát na říšského protektora Reinharda Heydricha vyvolal teror okupantů, ten však nevedl k dopadení pachatelů. Proto kriminální rada Heinz Pannwitz použil „germánskou lest“ a vyhlásil několikadenní amnestii pro všechny informátory i jejich rodiny. Kromě živého Čurdy došlo během dvou dnů dva tisíce udání. Vezmeme-li v úvahu, jak dobře byla operace Anthropoid zakonspirovaná, snadno se dopracuju k závěru, že devatenáct set z nich bylo dílem pomsty nebo hamižnosti (viz Jan Drda: *Němá barikáda*, povídka *Vesnická historie*).

Vytrvale jsem o tomto svém poznatku kecával, až jsem narazil na dámu, která se profesionálně věnovala odboji ve Francii. Ta mě ujistila, že navzdory tomu, že Francie nikdy nebyla v pozici utlačovaného národa, jako byli dlouho obyvatelé zemí Koruny české, kolaborace s nacismem zde byla neskonale intenzivnější a týkala se i špiček kultury a sociálního života, což se u nás nikdy nepříhodilo. Jakmile přestanou platit společenská pravidla a skončí jejich vymahatelnost, jednání jedinců i společnosti se ubírá nečekanými směry a opouští nepsanou, ale fungující dohodu, že pravidla jsou tu na to, aby veskrze sobečtí jedinci mohli všichni maximálně těžit ze spolupráce, která se jeví výhodnější než vzájemné rvačky.

Uvědomil jsem si, na co mnoho oborů studujících chování lidí (ať jedinců či malých nebo velkých skupin) zapomíná, totiž že navzdory svému postavení na Zemi jsme stále také jen živočichové, že jsme zvířata stádního charakteru se stádními instinkty. Milgramův pokus předvedl, že dvě třetiny našich bližních jsou pod tlakem nijak významné autority ochotny páchat zvěrstvo, o němž jedinci nikdy neuvažovali, ba ani často nepředpokládali, že by toho byli schopni. Vůdce automaticky za sebou strhne tuto část, v Německu to činilo dokonce 80 %, jako dědictví drasticky vypěstované poslušnosti.

Příroda není absolutně spravedlivá a vybavila nás odlišně. Transkulturální psychiatři našli na celém světě bez ohledu na nejrůznější lokální přírodní, ekonomické či sociální poměry fixní jedno procento nemocných trpících schizofrenií a něco nad pět procent lidí s těžkými depresemi, kdysi označovanými jako melancholie. Dnes nacházíme podobně konstantní jednoprocenní skupinu, která tu také byla odjakživa, označovanou znovu zaváděným pojmem: psychopati. Ta zahrnuje lidi se specificky odlišnou neuropsychickou výbavou vyznačující se kombinací absence strachu, nebrzděnosti, a jisté dávky antisociálních charakteristik, které Američani říkají „meanness“, což se do češtiny překládá jako podlost.

Pokud se psychopati pod tlakem velké porce agreivity a antisociálních instinktů nedají na dráhu zločinu, stávají se z nich automaticky vůdčí osobnosti v řadě lidských činností. Pro ilustraci – mezi americkými prezidenty dostal první místo (odvaha) sedmý

prezident USA Andrew Jackson, který bez jakéhokoli vojenského výcviku v čele armády vyhnal britské kolonisty. Druhý je John Fitzgerald Kennedy, na jehož souboj s Chruščevem ještě někteří z nás pamatují, a třetí Bill Clinton za manipulace a prolhanost, jimiž se po vzoru českého krejčíka, jenž sedm jednou ranou zabil, vylhal ze všech problémů.

Masaryk se rozhodně nebál, což prokázal už v boji o rukopisy a při hilsneriádě. S pravdou si také nepřekonatelné problémy nedělal, a tak když v roce 1919 v Paříži Beneš ohlásil, že na území našeho státu se nachází něco přes tři miliony Němců, Wilson jen škytl: „Tohle mi Masaryk nikdy neřekl.“ Ale členů neexistujícího československého národa bylo víc, Beneš ho ujistil, že to zvládne, a tak se republika dopekla. Jak vidno, nic z toho, co se mělo ututlat, se nevyplatilo. Stejně jako sobecké chování trucovitého dítěte k sousedům a Benešova fascinace Stalinem.

Masaryk se nebál – Beneš se bál, pak se všichni báli, až na Havla. Proto chtěli a chtějí panovat, nikoliv vládnout, proto se nikdo nehrne k veslu, ale všichni se cpou ke korytu. Vlastenectví bylo nahrazeno nacionalismem, jež charakterizuje zahleděnost na vlastní pupek, přezíravost ke všemu, co není české (a proto jediné hezké), vyhrožování nepřáteli a vytváření pocitu nedocení a ohrožení ze strany druhých, jimž jsme slíbili spojenectví. Naše společnost nikdy nezažila takový ekonomický rozkvět, jaký zažívá dnes, kdy opravdu nikdo, pokud se o to cíleně nesnaží, nemusí spát pod mostem a trpět hladu.

Přesto se necítí spokojená a netuší, že je to dáno konzumním stylem (miska přání nebude nikdy plná) a nesyćením spirituálních potřeb, resp. jejich syćením špiritusem, jehož spotřeba je u nás nejvyšší v Evropě, Rusko se nepočítá, a trávou. A je tu otázka: Kam se poděly elity? Kde jsou ti, kteří/keré by měli/měly držet prapor hodnot skutečně lidských? Proč jsou vzory jen profesionální sportovci, kteří semotamo přivezou zlato, nebo pěvci efemérních šlágrů, kterým se říká hity? Kde jsou ostatní? Byla tu sice mohutná drenáž, válka, 1948, 1968 a nakonec i odchod za lepším po roce 1989, ale snad tu ještě někdo zbyl, kdo se neštítí pojmu skutečná demokracie, svoboda a odpovědnost.

Dušan Hamšík definoval osobnost Hitlera jako génia průměru. Dnes nám stojí v čele génius podprůměru a budme za to vděční. Nejde za ním, jako za Hitlerem, slepě celý národ. Potřebujeme ale někoho, kdo by byl znovu schopen sjednotit tuhle společnost a vést ji do Evropy s dodržovanými demokratickými pravidly, nikoliv k byzantskému césaropapismu. Mlčení jehňátek už mě nebere, mlčení elit jo (ano neříkám, abych se nezamíchal do jeho politiky).

K síle tradice a symbolů mě napadá jedno praktické řešení: přemístit prezidenta ze sídla českých králů, kde se naparuje za elektrickým ohradníkem, někam mezi občany, třeba na Žižkov nebo do Malešic. Narcismus by to jistě řalo a významu i náplni funkce by to mohlo prospět.

Setkání PEN klubu ke stému výročí založení ČSR

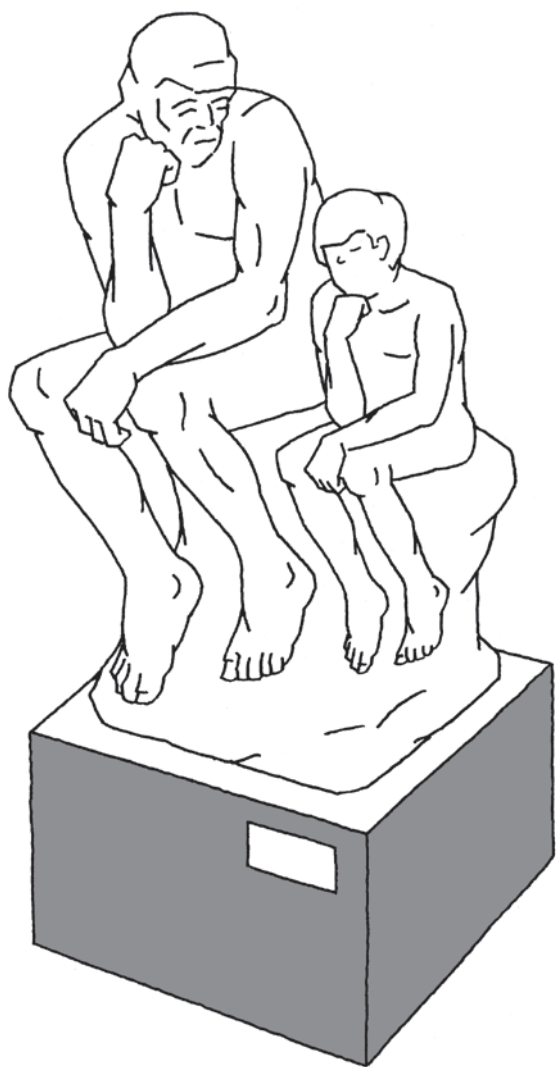
8. 10. 2018

Kdo se vezme za právo dětí na rodinu?

Většina věd zaměřených na člověka trpí jednostranným přístupem; sociologové neberou v úvahu, že *Homo sapiens* je živočich, biologové se nezajímají o duši, které se dnes říká mysl, psychologové zanedbávají tělesnou podstatu, a navzdory tomu, že emoce jsou primárně tělesné děje, mluví o jejich „tělesnění“, hlasatelé různých morálních imperativů a sociálního inženýrství prosazují neuskutečnitelné ideje a nakonec tomu všemu zakroutí krkem paragrafy právníků.

Český národ dosáhl ekonomické úrovně, o níž se mu ani nesnilo, nejlepších poměrů za celou svou existenci, a průvodním jevem tohoto stavu je, že jsme začali sice nenápadně, ale jistě vymírat. Počet naší populace dorovnávají Bulhaři, Rumuni, Ukrajinci a Moldavané. Ani Slováci v tomto směru nezahálejí. Ještě dvě až tři generace a Češi se stanou ve své zemi menšinou. Navíc s mnoha zdravotními problémy.

Vezmeme-li jako východisko bio-psycho-socio-spirituální přístup, kořeny najdeme ve všech úrovních. Jestliže je ve vodách již tolik hormonů, že ryby mění pohlaví, podívejme se, co dělá hormonální antikoncepce s lidmi. V roce 1995 udělal švýcarský zoolog - vzal lidi jako divné živočichy - velmi zajímavý pokus. Rozdal čtyřiceti mladým mužům bavlněná trička, ve kterých měli zůstat navlečení nonstop dva dny a dvě noci. Protože mladí muži po dvacítce jsou stále ještě dost podobni prasatům, nedělalo jim to

problém. Pak z nich trička stáhl, dal je do škatulí, povolal si čtyřicet mladých žen a každé nechal očuchat šest triček s tím, kterého toho smradlocha by si vzala domů.

Volba žen diktovaná biologicky podmíněným instinktem směřovala k optimalizaci poměrů imunity budoucího potomka. Ženy si čichem vybraly imunologicky nejvzdálenější partnery. Dítě počaté v takovémto vztahu by mělo velmi bohatý rejstřík svých přirozených obran. Tedy pokud byly ony ženy ne-
tknuté chemií. Naopak ty, které užívaly hormonální antikoncepci, vybraly za partnery nejpodobnější, tedy imunitně nejbližší, a proto z hlediska dítěte zdravotně daleko méně vhodné otce. Otázka se nenabízí, ta se přímo vnucuje: není současný vzestup imunitních poruch částečně podmíněn skutečností, že dnes je pod vlivem hormonální antikoncepce velká většina žen?

Ale podívejme se také na další stránku a na další vliv antikoncepce. Asi před patnácti roky vyšli badatelé z vědecké bubliny sociální psychologie do zajímavých oblastí, do putyk a barů s tanečnicemi u tyče. Jak uvedli, tanečnice je placena návštěvníky baru, kteří podle dojmu, jež na ně udělala, zanechávají při odchodu určitou finanční částku. Výzkumníci zjistili, že průměrný hodinový výdělek tanečnice činí 35 \$. Ten však během menstruačního cyklu značně kolísá. Ve dnech ovulace, kdy je žena nejplodnější, to dělá 52 \$, zatímco když „má ty své dny“, nepomohou ani vložky s křídýlkama a zisk činí pouhých 27 \$ na hodinu. Finanční odměna tak přímo úměrně odpovídá

atraktivitě tanečnice a tím i pravděpodobnosti vytvoření páru a početí potomka. Pokud ale tanečnice užívá hormonální antikoncepci, je permanentně po celý měsíc stále stejně (ne)atraktivní a bere méně než průměr. Další naléhavá otázka tedy zní: je současná úroveň (ne)ochoty k párování a početí potomstva také přímým důsledkem všeobecného používání antikoncepce?

Sexuologické ordinace se dnes plní mladými muži, kteří po dlouhém sledování pornoprodukce nejsou schopni reagovat na standardní sexuální podněty a selhávají v sexuálním životě s erektilní impotencí.

Jestliže posledních několik desetiletí přeneslo některé ohrožující prvky celým dalším generacím, psychosociální klima tyto potenciální škody ještě umocňuje. Internetová rubrika ze společnosti nás informuje takto: Monogamní vztahy začínají být stále více v ohrožení.

Přibývá lidí, kteří se uchylují k otevřeným vztahům a vztahům ve třech, které se stávají podle některých odborníků doslova fenoménem 21. století.

Rodina je v krizi – když jsem to před třiceti roky konstatoval na sympoziu sociální psychiatrie v Kroměříži, vysvětlili mi znalci, že nikoliv v krizi, ale ve vývoji. Dneska bych řekl nikoliv v krizi, ale v čudu. Rodina tady není potřeba jako základ státu, ale jako bezpečné hnízdo pro dítě, které bude dospělé až za dvacet let od chvíle, kdy poprvé popatřilo na tento svět. Do té doby potřebuje budovat své jistoty o sobě, o sobě se sebou, o sobě s jinými, o sobě se světem. Na to potřebuje postředí, maximum možných jistot,

jejich stabilitu a slušné vzory, podle nichž nastaví své vzorce chování. Potřebuje si umět vymezit hranice, získat frustrační toleranci a získat užitečné pracovní i morální návyky. To není málo a prostředí bouřlivých změn tomu neprospívá.

Dítěti a dorůstajícímu mladému člověku se několi-krát prudce změny poměry v celém jeho bio-psycho-socio-spirituálním světě. První radikální maturace mozku proběhne už ve třech letech, kdy tam z úplně jiné krajiny zvané mesoderm vtrhnou tvorové s nůžkami označovaní jako mikroglie a spáchají drastické prostřihávání spojů (skutečně se to nazývá „pruning“ neboli prostřihování) mezi nervovými buňkami. Je to zásah asi takového rozsahu, jako kdyby v knihovně místo každé knihy zůstal jen její obsah. Tím se zamezí katastrofě vyvolané tím, že člověk by byl tak chytřej, až by byl úplně blbej.

V šesti letech udělá mozek další kotrmelec, přestává myslet magicky, tedy věřit na pohádky, a jeho racionální postupy jsou doprovázeny na EEG zjistitelným nástupem dospělé elektrofyziologické alfa aktivity. Po období latence přicházejí ke slovu hormony a další změny v centrálním nervovém systému, který už je ale krmen stabilním mikrobiomem ze střev. Zde je největší citlivost k projevům agrese, adolescent hledá své místo v sociálním žebříčku dospělých a je velice háklivý na všechny signály. A v tomto věku jako agrese může být vnímána i samotná nespolupráce. Zde se na dlouhou dobu rozhoduje o tom, zda pro mladého člověka bude svět příjemné, nebo nepříjemné místo.

V klasickém rodinném prostředí se jedinec – jak říkají Trapková a Chvála – sociálně porodí z rodinné dělohy do otevřeného světa. Pokud je rodinná děloha zmrzačená, ani porody nejsou nejvydařenější. A jak asi vypadá rodinná děloha, v níž se vystřídalo v rodičovských funkcích několik osob? Sirotci vždycky splakali nad výdělkem. Jejich úmrtnost byla násobkem dost vysoké dětské úmrtnosti v těch dávných dobách.

Tak chutě usilovně vymírejme! V této chvíli se nám to už docela daří.

Co všechno přináees čas?

Na začátek bych uvedl několik věcí nezbytných k tomu, aby se čtenáři/ky neblamovali/y a mohli/y s klidným svědomím moji stať přeskočit. Jsem na světě už přes osmdesát let, leccos pamatuju (což je někdy nebezpečné), něco jsem zapomněl nebo viděl jinak (což je rovněž nebezpečné) a mám svůj názor, o jehož nebezpečnosti už nemůže být pochyb, tak proč ho dávat do závorky? Trojka je magické číslo, hodlám i zde spojit tři problémy: 1) v čem se změnil člověk? 2) v čem se změnily společenské poměry? 3) a co si myslím, že by bylo vhodné udělat k nápravě věcí veřejných?

Člověk – *Homo sapiens sapiens* – se nezměnil, ani český člověk se nezměnil, jak moudře konstatoval

ve svém slavném sloupku z roku 1938 Karel Čapek. Člověka nepředěláš, leda bys na to měl celý život. Národ nepředěláš, leda bys na to měl staletí. Jen davy můžeš vést, dnes tak a zítra tak. Filozofové, sociologové, psychologové, pedagogové a další psychosociálně orientovaní odborníci vesměs ochotně zapomínají na to, že člověk je živočich, ačkoliv velice zvláštní. Měli bychom si občas uvědomit, že od myši nás dělí jen 5 % zárodečné informace a od šimpanzů dokonce jen 2 %. A tak člověk také má plno nevědomých řídicích impulzů, jež stejně nevědomě poslouchá, a myslí si, že jedná na základě svobodné vůle. Ve většině situací bude dávat přednost momentálnímu uspokojení před jeho odložením, racionálně zdůvodněným představou pozdějšího, ale hodnotnějšího cíle. Kolik lidí obětuje ideál za koblihu? Kolik diskutujících seniorů vykřikuje, že jim tahle vláda konečně přidala na penzi, zatímco předešlé je jen okrádaly? Kolik lidí zde myslí?

Šumavští jeleni dodnes nevzkročili do západního Německa; kormidelníkem tohoto jednání je strach a nic jiného, protože jejich hodné maminky (takzvané laně) jim od malička vštěpují: Tam nelez! Odtud je to nebezpečné! Průměrný český člověk dosud nedorostl ke svobodě. Jak mohl, když má za sebou desetiletí, o nichž Jan Zahradníček pravdivě napsal: *Neboť všichni jsme nějak přispěli k tomu strašnému zhanobení tváře člověka. Všichni jsme ze sebe udělali, alespoň na čas, průchodní dům, kde obludy přespávaly, všichni jsme mlčeli, když bylo křičet.* To je pravdivá charakteristika nejen mé generace, ale i dvou předchozích

a o transgeneračním přenosu už dnes nikdo nepochybuje. Někteří z nás – a není jich moc – žijí s oprávněným pocitem, že proti totalitě toho udělali dost, někteří s máslem na hlavě, že měli udělat víc, leč většina plně spokojená se svou minulou morálkou. Čo bolo, to bolo, terazky jsem majorom... Neproběhla žádná celospolečensky významná kritická reflexe posledního století a ti, kteří by to měli udělat, se vymlouvají, že ještě není dostatečný odstup.

Dokud jakémukoliv společenství vládne strach – a ten na Zemi bydlí už déle než 250 milionů let –, je každý odvážný čin anomálií s dvěma extrémními důsledky, dvěma odlišnými cestami: buď k moci, nebo do maléru. Strachem se dobře manipuluje, stačí se podívat na naši hrůzu z imigrantů, jichž se tu před několika roky pokoušel zakotvit plný tucet. A jaké zisky to přineslo manipulátorům! Není bez zajímavosti, kolik našich prezidentů prokázalo svou osobní statečnost a sedělo dřív než na Hradě v kriminále.

Od 70. let minulého století je známo, že bez ohledu na podmínky ekonomické, politické, geografické, kulturní atd. je po celém světě všude 1 % lidí trpících schizofrenií a něco kolem 5,5 % lidí trpících depresí. A dnes navíc víme, že do našich společností patří 1 % psychopatů, lidí s absencí strachu (nebo formulováno naopak: nadaných „odvážnou dominancí“), jejichž cesta do vedoucích společenských pozic je dána již jen samotnou jejich existencí. K tomu je nutné dovést ze závěrů Milgramova pokusu, který byl mnohokrát se stejným výsledkem opakován, že dvě třetiny